

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ У ВИРОБНИЧІЙ СФЕРІ

ЧОРНОУС ВЛАДИСЛАВ СВЯТОСЛАВОВИЧ

УДК 159.9

**ГЕНДЕРНІ УЯВЛЕННЯ ПРО ПРОФЕСІЙНУ САМОРЕАЛІЗАЦІЮ
СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ**

053 «Психологія»

Автореферат

дипломної роботи на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Тернопіль
2018

Роботу виконано на кафедрі психології у виробничій сфері Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя Міністерства освіти і науки України

Керівник роботи: доцент, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології у виробничій сфері
Вишньовський Василь Володимирович,
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,

Рецензент: доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту у виробничій сфері
Кирич Наталія Богданівна,
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя.

Захист відбудеться 19 лютого 2018 р. о 9⁰⁰ годині на засіданні екзаменаційної комісії №49 у Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя за адресою: 46001, м. Тернопіль, вул. Микулинецька, 46, навчальний корпус №7, ауд. 207.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми роботи. В сучасних умовах реформування України, створення демократичного суспільства набуває все більшої ваги. Забезпечення умов для самореалізації молодої людини незалежно від її походження, релігійної належності або статі. Одною з основних з складових частин самореалізації є реалізація професійна. Перспектива професійного розвитку уособлюється в рівні кар'єрних домагань, які ставить перед собою молода людина. Більшість досліджень із цієї проблематики стосується насамперед професійної орієнтації та професійного самовизначення людини, психологічних підвалин професійної підготовки, визначення індивідуально-психологічних особливостей людини, які реалізуються в професійній діяльності.

Соціально-психологічні дослідження свідчать, що діяльність людини значною мірою залежить від стереотипів, що склалися у неї в процесі соціалізації. Стереотип як спрощений та узагальнений образ соціальних об'єктів чи подій може стосуватися будь-якої сфери людської діяльності, але завжди є надбанням певного соціокультурного середовища.

Мета роботи: дослідити вплив статево-рольових стереотипів на рівень домагань молоді.

Об'єкт, методи та джерела дослідження. Основним об'єктом дослідження є професійна самореалізація студентської молоді. Методи виконання роботи: теоретичні (аналіз психолого-педагогічної, соціально-психологічної літератури; порівняння та узагальнення експериментальних даних), емпіричні (анкетування, психодіагностичні методики, психологічна корекція).

Наукова новизна отриманих результатів:

- досліджено особливості структури особистості молоді;
- виявлено статево-рольові стереотипи які присутні для молоді;
- розроблено психологічну модель подолання статево-рольових стереотипів;
- розроблено та апробовано програму психологічної корекції ;
- за допомогою емпіричного дослідження виявлено ефективність розробленої методики подолання гендерних стереотипів;
- розкрито зміст психолого-профілактичної роботи щодо створення гендерних стереотипів у суспільстві;
- розроблено психологічні рекомендації з метою зменшення впливу гендерних стереотипів на студентську молодь.

Практичне значення отриманих результатів. Запропоновано профілактичну програму статево-рольових стереотипів, яка може бути використана у роботі психолога та соціального педагога з метою зменшення впливу гендерних стереотипів на професійну самореалізацію студентської молоді.

Апробація. Основні теоретичні положення і результати дослідження доповідалися на VI Міжнародній науково-технічній конференції молодих учених та студентів «Актуальні задачі сучасних технологій», яка відбулась в

Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя 16-17 листопада 2017 року.

Структура роботи. Робота складається з пояснювальної записки та додатків. Пояснювальна записка складається з вступу, 8 розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та 5 додатків. Обсяг роботи: пояснювальної записки – 129 арк. формату А4.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі проведено огляд сучасного стану проблеми статево-рольових стереотипів та охарактеризовано основні завдання, які необхідно вирішити.

В аналітичній частині проведено аналіз стану питання за літературними та іншими джерелами, обґрунтовано актуальність роботи, виконано постановку задачі на дипломну роботу. Зазначається, що У громадській думці утвердився чіткий розподіл сімейних ролей між чоловіком і жінкою: «слабка» стать опікує, доглядає, виховує, а «сильна» – заробляє, утверджується професійно, керує.

Протиставлення сімейних ролей зумовлене історичним розподілом праці між чоловіком і жінкою в доіндустріальний період, який закріпив за чоловіком функції захисника, володаря засобів матеріального виробництва, за жінкою – хранительки сімейного вогнища. У цьому закоріненій і традиційний розподіл гендерних ролей: чоловік – господар, здобувач, захисник сім'ї; дружина – послужниця, вихователька, берегиня.

В науково-дослідній частині На основі теоретичного аналізу наукової літератури встановлено, що основний зміст появи та поширення гендерних стереотипів, є сім'я, середовище однолітків, ЗМІ, дитячі установи. Гендерні стереотипи виражають сприйняття, оцінку людини' як представника певної статі через поширення характеристик певної статевої групи на всіх її представників без критичного усвідомлення можливих індивідуальних відмінностей.

Гендерні стереотипи допомагають ідентифікації з певними статевими ролями, засвоєнню гендерної ролі у дитячі роки. Вони є своєрідною вказівкою на призначення статей у суспільстві, органічною складовою нормативів статево-рольових очікувань (гендерних стандартів). Функціонування стереотипів статі є складовою частиною загальної системи визнаних суспільством переконань і норм. їх існування не означає, що вони обов'язково визначають поведінку всіх людей. У середовищі високоосвічених, незакомплексованих людей поле їх функціонування обмежене. Проте вони можуть значною мірою обмежувати діапазон соціальних ролей, породжувати дисгармонію в образі Я.

В експериментальному розділі виконано емпіричне дослідження впливу гендерних стереотипів на професійні домагання студентської молоді.. Розкрито основні етапи дослідної роботи, подано результати опрацьованих даних комплексу обраних методів дослідження. Запропоновано та проведено програму психологічної корекції. Специфіка психологічної корекції полягає в спрямованості на руйнування стереотипи, що пов'язані з відмінностями у змісті праці статей, стереотипи, які закріплюють сімейні та професійні ролі відповідно до статі.

В спеціальній частині запропоновано психометричні правила проведення експериментального дослідження. У роботі враховано стандартизацію психодіагностичних методик, валідність та надійність тестів.

В частині «Психолого-економічна доцільність наукового дослідження» розглянуто питання статистичних даних гендерної дискримінації в Україні.

В частині «Охорона праці» розглянуто питання психології безпеки праці і від чого вона залежить та особливості охорони праці жінок.

В частині «Безпека в надзвичайних ситуаціях» розглянуто правила надання психологічної допомоги під час НС та забезпечення оповіщення персоналу університету та студентів у разі загрози та виникненні НС техногенного та природного характеру.

В частині «Екологія» проаналізовано питання соціологічних проблем урбанізації та охорони здоров'я. Розглянуте питання екологічного інформування.

У загальних висновках щодо дипломної роботи зазначено, що професійну самореалізацію як спосіб функціонування і розвитку особистості можна одночасно віднести до трьох основних класів психічних явищ, вона може виступати як процес, стан (зріз на певному етапі) і властивість суб'єкта. Самореалізація як процес є провідним класом психічних явищ і дозволяє комплексно та системно вивчати життєдіяльність людини. Відповідно до цього самореалізація суб'єкта включає усвідомлення, вибір і реалізацію тих аспектів індивідуальності, які сприяють його самовираження, реалізації потенцій, формування суб'єктом власної системи смислів, цінностей, мотивів, уявлень про себе, постановці цілей і визначення способів їх досягнення.

Професійна самореалізація пов'язана з таким аспектом соціальної взаємодії, як гендерні стереотипи, котрі негативно впливають на реалізацію потенціалу людини. Стереотипи, що стосуються змісту праці чоловіків і жінок. Саме ця група стереотипів останнім часом зазнала значних змін через поступове «вливання» жінок у професійний простір, обіймання ними більшої кількості керівних посад, перерозподіл кількості чоловіків і жінок у статево типових сферах. Гендерні стереотипи, які супроводжують і сучасний процес соціалізації, можуть дезорієнтувати, опинившись помилковими або мало відповідають дійсності, і серйозно деформувати особистісний розвиток і міжособистісній взаємодія. Не дивлячись на те, що стереотипні уявлення мають тенденцію залишатися стабільними протягом тривалого часу як в індивідуальному, так і суспільній свідомості, зміна цінностей та культури відносин людей закладає основу для формування нових норм і правил поведінки в сучасному світі.

ВИСНОВКИ

Здійснено теоретичний аналіз соціально-психологічної та психолого-педагогічної літератури з гендерних проблем та професійної реалізації особи. Це дозволило визначити поняття «самореалізація», «гендерні стереотипи» та визначити особливості їх впливу. Самореалізація – це реалізація власного потенціалу людини. Встановлено, гендер конструюється шляхом соціалізації, розподілу праці, системою гендерних ролей, сім'єю, засобами масової

інформації, які створюють різні можливості для розвитку чоловіків і жінок. Попри це поведінку чоловіків і жінок в різних сферах визначають вкорінені в суспільстві стереотипи. Особливо яскраво такий вплив проявляється на ринку праці, а саме в існуванні горизонтальної та вертикальної сегрегації за гендерною ознакою, феномену «скляної стелі».

Досліджено, що незважаючи на певні позитивні зрушення у розв'язанні проблеми впливу статево=рольових відмінностей, існування закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» гендерні стереотипи ще будуть існувати в українському суспільстві.

За допомогою емпіричного дослідження виявлено ефективність розробленої методики подолання гендерних стереотипів. Розроблено психологічні рекомендації з метою зменшення впливу гендерних стереотипів на студентську молодь

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ РОБОТИ

1. Черноус В.С. Гендерні стереотипи у професійній діяльності в Україні [Текст] / В.В. Вишньовський, В.С. Черноус. Тези доповіді на VI Міжнародній науково-технічній конференції молодих учених та студентів «Актуальні задачі сучасних технологій» (16-17 листопада 2017 року). – Тернопіль, ТНТУ, 2017. – С. 230-231.

АНОТАЦІЯ

Черноус В.С. Гендерні уявлення про професійну самореалізацію студентської молоді. – Рукопис.

Магістерська робота на здобуття освітнього рівня «Магістр» за спеціальністю 053 – «Психологія» – Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя. – Тернопіль, 2018.

В дипломній роботі виконано дослідження впливу статево-рольових стереотипів на рівень домагань студентської молоді. Розроблено та апробовано програму психологічної корекції. Розроблено психологічні рекомендації з метою зменшення впливу гендерних стереотипів на студентську молодь.

Ключові слова: гендер, гендерні стереотипи, самореалізація.

ANNOTATION

Chornous V.S. Gender-based conceptualizations about professional self-realization of student youth. – The manuscript.

Master's Thesis on obtaining educational level of "Master" in specialty 053 – "Psychology" - Ternopil Ivan Pulyuy National Technical University.- Ternopil, 2018.

In the thesis the research has been done on sex-role stereotypes' influence on the level of harassment of student youth. A psychological program has been developed and tested. Psychological recommendations have been developed in order to reduce the influence of gender stereotypes on student youth.

Key words: gender, gender stereotypes, self-realization.